

RAMY PRAWNE OZE W POLSCE

1. Energia odnawialna w Polsce

1.1. Produkcja energii w Polsce nadal oparta jest na tradycyjnych źródłach energii takich jak węgiel kamienny i brunatny. Jednakże wyczerpywanie się zasobów paliw kopalnianych oraz problem nadmiernej emisji dwutlenku węgla powodują, że rośnie zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii („OZE”). W ostatnich latach wzrosła w Polsce świadomość szkód środowiskowych spowodowanych przez energię konwencjonalną, a członkostwo w Unii Europejskiej stworzyło dodatkowy impuls do restrukturyzacji polskiego sektora energetycznego. W konsekwencji, pojęcie odnawialnych źródeł energii, czyli energii słonecznej, wiatrowej, wodnej, geotermalnej oraz pozyskiwanej z biomasy zyskuje uznanie w polskiej polityce energetycznej i strategii ochrony środowiska. Ma to odzwierciedlenie w przygotowanym Krajowym Planie Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i projekcie Ustawy o odnawialnych źródłach energii, która znajduje się w konsultacjach społecznych.

1.2. Energia odnawialna dopiero zaczyna być stosowana na większą skalę, a farmy wiatrowe wykorzystywane przez gminy są coraz częstszym widokiem. Pomimo tego, że popyt na energię elektryczną w Polsce nadal jest znacznie mniejszy niż w krajach Europy Zachodniej, to stale wzrasta zarówno produkcja jak i zużycie energii elektrycznej. W ostatnich latach w Polsce można zaobserwować niewielki, ale jednak stały wzrost wykorzystania OZE. Tak na przykład w 2008 r. ze źródeł odnawialnych pozyskano 226.788 TJ, co stanowiło 7,6% ogólnej liczby pozyskanej energii pierwotnej, a w roku 2009 już 253.153 TJ, co stanowi 9,0% ogólnej ilości pozyskanej energii. Najwięcej energii odnawialnej w 2009 r. pochodziło z biomasy stałej, której udział w pozyskaniu wszystkich nośników energii wyniósł 85,8%. Kolejne pozycje bilansu energetycznego zajęły: biopaliwa ciekłe (7,1%), woda (3,4%), biogazy (1,6%), wiatr (1,5%), pompy ciepła (0,3%), energia geotermalna (0,2%), promieniowanie słoneczne (0,033%) oraz odpady komunalne (0,012%) – wszystkie dane za: GUS, Energia ze źródeł odnawialnych, Warszawa, listopad 2010 r.

1.3. Rozwój OZE jest jednym z priorytetów wymienionych w dokumencie Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku. Dokument ten to strategia państwa, która ma przygotować rozwiązania wychodzące naprzeciw wyzwaniom polskiej energetyki i został on przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. Przewiduje on mechanizmy, które mają zachęcać do rozwoju odnawialnych źródeł energii (niektóre z nich zostały już wdrożone), takie jak:

- zwolnienie energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii z akcyzy (już obowiązuje);
- świadectwa pochodzenia i inne mechanizmy wspierające przedsiębiorstwa wytwarzające energię pochodzącą z OZE (już obowiązuje);
- mechanizmy podatkowe (niektóre ulgi podatkowe już zostały wprowadzone);
- wsparcie projektów OZE z funduszy UE i ochrony środowiska.

W bardziej szczegółowy sposób założenia te zostały podsumowane w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 7 grudnia 2010 *Krajowym Planie Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*. W dokumencie tym Rada Ministrów podkreśliła, iż zakłada się utrzymanie wsparcia dla odnawialnych źródeł energii.

Zgodnie z nowymi celami Unii Europejskiej określonymi w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniającej i w następstwie uchylającej dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, do 2020 r. Polska powinna osiągnąć 15% udział energii elektrycznej z OZE w zużyciu energii elektrycznej brutto (podczas gdy w roku 2009 wynosił jedynie 9%). Dążenie do osiągnięcia tego progu zostało potwierdzone w *Krajowym Planie Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*. Powyższe cele są widocznym dowodem na możliwości dla inwestorów zainteresowanych rozwojem OZE w Polsce.

2. Podstawy prawne

2.1. Najważniejszym krajowym aktem prawnym w zakresie rozwoju OZE jest ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zmianami). Prawo energetyczne reguluje cały sektor energetyczny, jednak zawiera także specjalne przepisy mające zastosowanie do OZE, obejmujące:

- szczególne zasady związane z przyłączaniem do sieci oraz przesyłem energii elektrycznej wytworzonej przez przedsiębiorstwa energetyczne wykorzystujące OZE;
- zasady sprzedaży energii elektrycznej wytworzonej przez przedsiębiorstwa energetyczne wykorzystujące OZE;
- wydawanie i obrót świadectwami pochodzenia (tzw. zielone świadectwa) wydawanymi dla energii uzyskanej z odnawialnych źródeł energii.

2.2. System świadectw pochodzenia (tzw. zielonych świadectw) został szczegółowo określony w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 r. (Dz.U. z 2008 r., Nr 156, poz. 969, zmienione rozporządzeniem Dz.U. z 2010 r., Nr 34, poz. 182) w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii.

2.3. Wymagania techniczne w zakresie przyłączenia do sieci oraz zasad funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych wykorzystujących OZE zostały zawarte w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. 2007, Nr 93, poz. 623 ze zmianami).

3. Co to jest energia odnawialna

Zgodnie z Prawem energetycznym z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2006 r. nr 89, poz.625 z późniejszymi zmianami, ostatecznie z 08 stycznia 2010 r. i 19 sierpnia 2011 r.), OZE to źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

Biogaz rolniczy, paliwo gazowe otrzymywane w procesie fermentacji metanowej surowców rolniczych, produktów ubocznych rolnictwa, płynnych lub stałych odchodów zwierzęcych, produktów ubocznych lub pozostałości z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego lub biomasy leśnej z wyłączeniem gazu pozyskiwanego z surowców pochodzących z oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów (Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne). Znowelizowana ustawa zapewnia:

- zagwarantowanie przedsiębiorstwom energetycznym, które zostały wpisane do rejestru wytwórców biogazu rolniczego ceny zbytu energii elektrycznej po średniej cenie sprzedaży energii elektrycznej w poprzednim roku kalendarzowym;
- zniesienie opłat skarbowych dla przedsiębiorstw energetycznych wytwarzających energię w odnawialnych źródłach energii do 5 MW związanych z wpisem, zmianami i wykreśleniem rejestru wytwórców biogazu rolniczego, jak również wydawaniem i wpisem do rejestru świadectw pochodzenia i świadectw pochodzenia biogazu.

Natomiast Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9.11.2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wyłącza biogazownie rolnicze o zainstalowanej mocy elektrycznej do 0,5 MW lub wytwarzających ekwiwalentną ilość biogazu z opracowania oceny oddziaływania na środowisko.

Tylko energia wyprodukowana w jeden z powyższych sposobów pozwala na korzystanie z mechanizmów wspierania określonych przez Prawo energetyczne i inne odpowiednie rozporządzenia.

4. Świadectwa pochodzenia

4.1. Świadectwo pochodzenia jest dokumentem potwierdzającym wytworzenie energii elektrycznej w Odnawialnym Źródle Energii. Świadectwa pochodzenia energii odnawialnej, często nazywanymi zielonymi świadectwami, wydawane są przez Prezesa URE („URE”) za pośrednictwem operatora systemu elektroenergetycznego, na którego obszarze działania znajduje się odnawialne źródło energii, na podstawie wniosków otrzymanych od wytwórców energii.

4.2. Jednym z mechanizmów wprowadzonych przez Prawo energetyczne w celu promowania produkcji energii odnawialnej jest obrót świadectwami pochodzenia. Zgodnie z Art. 9e Prawa energetycznego, wytworzenie energii elektrycznej w odnawialnym źródle energii powinno być potwierdzone przez tzw. „świadectwo pochodzenia”, które potwierdza jej pochodzenie. Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej lub jej obrotem i sprzedające tę energię odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ma wybór pomiędzy:

- uzyskaniem takich świadectw i przedstawieniem ich do umorzenia Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki, albo
- uiszczeniem tzw. opłaty zastępczej obliczonej zgodnie ze wzorem określonym w Prawie energetycznym.

Powyższy obowiązek uznaje się za spełniony, jeżeli w danym roku przedsiębiorstwo energetyczne osiągnęło określony udział ilościowy sumy energii elektrycznej wynikającej ze świadectw pochodzenia, które przedsiębiorstwo energetyczne przedstawiło do umorzenia, lub z uiszczoną przez przedsiębiorstwo energetyczne opłatą zastępczej, w całkowitej rocznej

sprzedaży energii elektrycznej przez to przedsiębiorstwo wykonanej na rzecz odbiorców końcowych.

4.3. Świadczenia pochodzenia, wydawane przez Prezesa URE przedsiębiorstwom energetycznym zajmującym się wytwarzaniem energii elektrycznej w OZE, potwierdzają m.in. ilość energii elektrycznej odnawialnej wytworzonej w danym okresie. Świadczenia są wydawane przez Prezesa URE na wniosek przedsiębiorstwa energetycznego w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku. Wniosek musi zostać złożony za pośrednictwem operatora systemu elektroenergetycznego, na którego obszarze działania znajduje się odnawialne źródło energii określone we wniosku, w terminie 45 dni od dnia zakończenia okresu wytworzenia danej ilości energii elektrycznej objętej tym wnioskiem. Do wydawania świadectw pochodzenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego o wydawaniu zaświadczeń.

4.4. Prawa majątkowe wynikające ze świadectwa pochodzenia są zbywalne i stanowią towar giełdowy, o którym mowa w art. 2 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 121, poz. 1019 i Nr 183, poz. 1537 i 1538). Powstają z chwilą zapisania świadectwa pochodzenia po raz pierwszy na koncie ewidencyjnym w rejestrze świadectw pochodzenia prowadzonym przez podmiot prowadzący giełdę towarową i przysługują osobie bądź podmiotowi, będącemu posiadaczem tego konta. Obrót świadectwami pochodzenia jest prowadzony przez Towarową Giełdę Energii, która prowadzi tzw. rejestr świadectw pochodzenia. Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej z OZE o łącznej mocy elektrycznej nieprzekraczającej 5MW są zwolnione z opłat za wpis do rejestru świadectw pochodzenia oraz dokonane zmiany w rejestrze, a także z opłaty skarbowej za wydanie świadectwa pochodzenia.

Obrót świadectwami pochodzenia może odbywać się na giełdzie towarowej bądź w systemie pozagiełdowym.

4.5. W 2007 r. podobny system świadectw został wprowadzony w odniesieniu do energii pochodzącej z wysokosprawnej kogeneracji. Jednak w przypadku świadectw wydawanych w odniesieniu do energii pochodzącej z wysokosprawnej kogeneracji nie mają zastosowania zwolnienia związane z rejestracją w rejestrze świadectw pochodzenia i opłatą skarbową za wydanie świadectw.

5. Koncesje

Działalność gospodarcza w zakresie wytwarzania energii pochodzącej z OZE wymaga koncesji wydawanej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

5.1. Koncesja jest wydawana przedsiębiorcom (w tym osobom fizycznym), którzy spełniają następujące warunki:

- mają siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- dysponują środkami finansowymi w wielkości gwarantującej prawidłowe wykonywanie działalności bądź są w stanie udokumentować możliwości ich

pozyskania, oraz mają możliwości techniczne gwarantujące prawidłowe wykonywanie działalności;

- zapewnią zatrudnienie osób o właściwych kwalifikacjach zawodowych, które określa ustawa – Prawo energetyczne;
- uzyskali decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

5.2. Koncesja nie może być wydana wnioskodawcy, który spełnia którykolwiek z poniższych warunków:

- znajduje się w postępowaniu upadłościowym lub likwidacji;
- któremu w ciągu ostatnich 3 lat cofnięto koncesję z przyczyn wymienionych w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej lub którego w ciągu ostatnich 3 lat wykreślono z rejestru działalności regulowanej z przyczyn, o których mowa w tej ustawie;
- skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo mające związek z przedmiotem działalności gospodarczej określonej w ustawie – Prawo energetyczne.

5.3. Koncesji udziela się na czas oznaczony, nie krótszy niż 10 lat i nie dłuższy niż 50 lat, chyba że przedsiębiorca wnioskuje o udzielenie koncesji na czas krótszy.

5.4. Udzielenie koncesji przedsiębiorcy działającemu w sektorze energetycznym podlega opłacie skarbowej w wysokości 616 zł. Dodatkowo, przedsiębiorca zobowiązany jest do wnoszenia opłat rocznych na rzecz Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Opłaty są obliczane jako iloczyn rocznego przychodu uzyskiwanego z działalności koncesjonowanej oraz współczynnika, który w zakresie wytwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji i obrotu energią elektryczną, ciepłem i paliwami gazowymi wynosi 0,0006.

5.5. Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej w OZE o łącznej mocy elektrycznej nie przekraczającej 5 MW zwalnia się z opłaty za wydanie koncesji oraz z opłat rocznych, należnych od posiadaczy koncesji.

6. Przyłączenie do sieci

Jednym z działań podejmowanych w celu wspierania inwestycji w OZE jest obniżenie opłat w związku z przyłączeniem do sieci; obecnie z niższej opłaty mogą skorzystać tylko operatorzy mniejszych instalacji. Opłatę za przyłączenie, w odniesieniu do przyłączenia do sieci elektroenergetycznej odnawialnych źródeł energii o mocy elektrycznej zainstalowanej nie wyższej niż 5 MW oraz jednostek kogeneracji o mocy elektrycznej zainstalowanej poniżej 1 MW, pobiera się w wysokości jednej drugiej opłaty, ustalonej na podstawie rzeczywistych nakładów.

7. Sprzedaż energii wytwarzanej z OZE

7.1. Prawo energetyczne przewiduje po stronie przedsiębiorstw energetycznych posiadających koncesję w zakresie obrotu energią elektryczną, oraz którzy sprzedają energię elektryczną konsumentom używającym jej dla własnych potrzeb na terenie Polski, obowiązek zakupu energii elektrycznej, wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii. Dlatego też, tzw. sprzedawcy z urzędu są zobowiązani, w zakresie określonym w przepisach, do zakupu energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii przyłączonych do sieci dystrybucyjnej lub przesyłowej znajdującej się na terenie obejmującym obszar działania

sprzedawcy z urzędu, oferowanej przez przedsiębiorstwo energetyczne, które uzyskało koncesje na jej wytwarzanie. Pojęcie „sprzedawca z urzędu” jest zdefiniowane w Prawie energetycznym i obejmuje przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesję na obrót energią elektryczną, świadczące usługi kompleksowe odbiorcom energii elektrycznej w gospodarstwie domowym.

7.2. Obowiązek zakupu odnosi się również do energii cieplnej. Zgodnie z Prawem energetycznym, przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się obrotem ciepłem i sprzedające to ciepło jest obowiązane, w zakresie określonym w przepisach, do zakupu oferowanego ciepła wytwarzanego w przyłączonych do sieci odnawialnych źródłach energii znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w ilości nie większej niż zapotrzebowanie odbiorców tego przedsiębiorstwa, przyłączonych do sieci, do której są przyłączone odnawialne źródła energii. W związku z tym, korzyści, które zgodnie z Prawem energetycznym najczęściej czerpią producenci energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii, w tym konkretnym przypadku są rozszerzone na producentów energii cieplnej.

7.3. Cena energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii jest określona z góry. Jest ona ustalana na podstawie postanowień ustawy – Prawo energetyczne i równa jest średniej cenie sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym, w poprzednim roku kalendarzowym. Cena ta jest obliczana przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i corocznie publikowana. Obecnie obowiązująca cena została ogłoszona w komunikacie Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z 31 marca 2011 r., zgodnie z którym, średnia cena na rynku konkurencyjnym w 2010 r. wyniosła 195,32 zł/MWh.

8. Pierwszeństwo przesyłu energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii

Zgodnie z ustawą – Prawo energetyczne, operatorzy systemów elektroenergetycznych, w obszarze swojego działania, zobowiązani są zapewnić wszystkim podmiotom pierwszeństwo w świadczeniu usług przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej wytworzonej w OZE oraz w wysokosprawnej kogeneracji.

9. Ulgi podatkowe i fundusze wsparcia

9.1. Pomimo różnych mechanizmów wsparcia stosowanych w odniesieniu do OZE, projekty te pozostają stosunkowo drogie. Dlatego, w wyniku sprzyjającej OZE polityki, inwestorzy działający w tym sektorze mogą liczyć na bezpośrednie korzyści w postaci ulg podatkowych oraz możliwości dofinansowania nowych projektów.

9.2. Energia elektryczna wytwarzana z OZE jest zwolniona z akcyzy na podstawie dokumentu potwierdzającego umorzenie świadectwa pochodzenia energii. Powyższe zwolnienie stosuje się nie wcześniej niż z chwilą otrzymania dokumentu potwierdzającego umorzenie świadectwa pochodzenia energii, poprzez obniżenie akcyzy należnej od energii elektrycznej za najbliższe okresy rozliczeniowe.

9.3. Inwestorzy planujący realizację projektów dotyczących OZE mogą wnioskować o środki z funduszy europejskich, jak również z narodowych funduszy przeznaczonych na ochronę środowiska. W szczególności, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dostępne są środki z Funduszu Spójności. Istnieje również możliwość ubiegania się o dotacje

z 16 regionalnych programów operacyjnych. Środki przeznaczone na finansowanie projektów OZE pochodzą także z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a także z Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Podatnikom podatku rolnego przysługuje ulga inwestycyjna z tytułu wydatków poniesionych na zakup i zainstalowanie urządzeń do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii (wiatru, biogazu, słońca, spadku wód). Można z niej skorzystać po zakończeniu inwestycji, poprzez odliczanie od należnego podatku rolnego od gruntów położonych na terenie gminy, w której została zrealizowana inwestycja, 25% nakładów inwestycyjnych udokumentowanych rachunkami.

Opracowany materiał należy traktować informacyjnie. Nie stanowi on porady prawnej. Stan prawny jest aktualny na dzień 01.01.2012 r. Wiele zmian może wprowadzić przygotowywana Ustawa o Odnawialnych Źródłach Energii, która znajduje się w konsultacjach społecznych i ma wejść w życie w pierwszej połowie br.

Literatura:

1. Ramy prawne OZE w Polsce; Adam Morawski
2. Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych; Ministerstwo Gospodarki
3. Energia ze źródeł odnawialnych; GUS Warszawa, listopad 2010 r.
4. Rozwój biogazowni rolniczych – materiały szkoleniowe MRiRW K. Żmuda 2012 r.
5. Projekt ustawy o Odnawialnych Źródłach Energii – Ministerstwo Gospodarki 2012 r.